

Nr 57.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till fullföljande av universitetsbibliotekets i Uppsala om- och tillbyggnad m. m.; given Stockholms slott den 14 februari 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge anmäler här efter fråga om anslag till fullföljande av universitetsbibliotekets i Uppsala om- och tillbyggnad m. m. samt anför härom följande:

Om- och tillbyggnadsarbeten vid universitetsbiblioteket i Uppsala igångsattes år 1934 och ha indelats i tre etapper. Den första etappen avsåg förlängning av läsesalsflygeln i syfte att utöka de för allmänheten avsedda lokalerna. För detta ändamål anvisade 1933 och 1934 års riksdagar tillhopa 450,000 kronor. Den andra etappen innebar en ombyggnad av huvudbyggnaden och hade främst till syfte att genom ingripande ändringar i bokmagasinen skapa ökade utrymmen för boksamlingarna. Till dessa arbeten anvisade 1936 och 1937 års riks-

dagar sammanlagt 325,000 kronor. Nämda två byggnadsetapper ha i huvudsak slutförts. Däremot återstår att utföra tredje etappen, som åsyftar att bereda bättre lokaler för låneexpeditionen och det inre tjänstarbetet genom sammanförande av de nu spridda, olika tjänstelokalerna till bibliotekshusets mittparti m. m. Till detta ändamål har alltsedan budgetåret 1938/39 på beredskapsstat varit upptaget ett anslag av 185,000 kronor, varförutom på riksstaten för sistnämnda budgetår anvisats ett reservationsanslag av 20,000 kronor för uppgörande av byggnadsplaner, entreprenadhandlingar och dylikt.

Närmare redogörelse för den i fråga om tredje etappen föreliggande utredningen har lämnats i propositionen 1938: 275. Av denna redogörelse framgår, att kostnaderna beräknats till 410,000 kronor samt att byggnadsstyrelsen framhållit, att det enligt styrelsens mening vore synnerligen angeläget, att ombyggnadsarbetena inom biblioteket slutfördes i ett sammanhang. Av handlingarna i ärendet inhämtas vidare, att omfattande utrymmen, som utvunnits genom första byggnadsetappen, kunna för allmänhetens räkning tagas i anspråk först sedan tredje etappen slutförts. Detta gäller i fråga om den nya läsesalen i norra tillbyggnaden sex forskarrum samt ett lärum för tidningsforskare, vilka lokaler nu måste disponeras för svenska tryckavdelningens behov, vartill för samlingsarnas del komma fyra likaledes för provisoriska ändamål använda tidningskällare.

Vid skilda tillfällen ha universitetsmyndigheterna gjort framställning om överförande till riksstaten av det på beredskapsstat uppförda anslaget. I skrivelse den 15 juni 1940 har större akademiska konsistoriet i Uppsala framhållit, att anslagsäskandet vore väl motiverat och borde beviljas så snart omständigheterna det medgäve.

Vidare har *kanslern för rikets universitet* i skrivelse den 5 november 1940 hemställt, att ett anslag av 222,000 kronor måtte anvisas för genomförande av en ur brandskyddssynpunkt önskvärd ombyggnad av bibliotekets vindsvåning enligt ett såsom alternativ B betecknat, av länsarkitekten J. Curman den 3 oktober 1940 upprättat förslag. Av handlingarna i detta ärende inhämtas:

Överbibliotekarien har framhållit, att genomgripande åtgärder erfordrades för att de oerhörda risker för ödeläggelse genom brand, som hotade institutionen på grund av vindsvåningens nuvarande skick, skulle elimineras. Takresningen bestode helt av trä och utgjorde en kolossal anhopning av hundraårigt, högeligen brännbart virke, den omfattande hyllinredningen vore likaledes av trä och bjälklaget företedde ej tillräcklig motståndskraft för att vid en eventuell eldsläckning skydda underliggande våningar mot vattenskador. I en byggnad, som inneslöte vårt lands största vetenskapliga bibliotek med bok- och handskriftsskatter till omätliga värden och till betydande del av rent oersättlig natur, utgjorde detta en situation, som även under normala förhållan-

den måste räknas som otillfredsställande — ett allvarligt eldsvådettillbud hade i januari 1932 uppkommit genom en soteld — men som i nu rådande oroliga tidsläge helt enkelt ej kunde försvaras.

Curmans förslag omfattade två alternativ för ombyggnaden. Båda räknade med att de tre större av vindens nuvarande sektioner skulle uppdelas medelst brandsäkra plattväggar, varigenom sektionerna skulle utökas från fyra till sju, och utginge från förutsättningen, att vinden efter ombyggnaden fortfarande skulle kunna användas för förvaring av bibliotekets väldiga förråd av lagertryck, om den nuvarande hyllinredningen av trä utbyttes mot brandsäker inredning med stålhyllor. Denna utväg funne överbibliotekarien tillfredsställande, då ju böcker i uppställt, respektive packat skick som bekant icke utgjorde något mera brännbart material och då det vidare säkerligen ej skulle vara möjligt att för det utmärkt värdefulla trycklagret, som krävde ett hyllutrymme på åtminstone 5,000 à 6,000 hyllmeter, skapa brandsäkra och fukt fria lokaliteter på annat håll för en motsvarande kostnad.

I fråga om själva takkonstruktionen erbjöde de två alternativen skilda lösningar. Alternativ A räknade visserligen med en betydande reduktion av det nu befintliga trävirket såsom ur konstruktiv synpunkt på sina håll obehövt, men bibehålle i övrigt träkonstruktionen, dock försedd med brandhärdig beklädnad. Alternativ B innebure däremot ett fullständigt slopande av den nuvarande träkonstruktionen och dess ersättande med helt ny brandsäker takresning av lättbetongplattor mellan balkar av armerad betong, vilande på murkrönet och på betongpelare anslutna till befintligt, bärande pelarsystem. Alternativ A (bibehållen träkonstruktion) slutade på 126,000 kronor och alternativ B (ny takkonstruktion) på 216,000 kronor.

I fråga om de båda förslagens värde ur brandskyddssynpunkt torde, framhåller överbibliotekarien, ingen tvekan kunna råda om företrädet hos alternativ B. Uppsala stads brandmyndigheter hade icke funnit alternativ A medföra mera väsentliga förbättringar ur brandskyddssynpunkt och rent av satt i fråga, om dessa kunde anses motsvara de beräknade kostnaderna, samt särskilt med hänvisning till det förebyggande brandskyddets betydelse förordat alternativ B. Överbibliotekarien förordade också obetingat alternativ B.

Till kostnaden för ombyggnaden enligt alternativ B, 216,000 kronor, måste läggas dels 2,000 kronor att tillgodoföras universitetets reservfond såsom utlägg för utredning rörande de ifrågavarande skyddsåtgärderna, dels ett belopp, som komme att krävas såväl för trycklagrets bortflyttning före ombyggnaden, respektive återflyttning efter densamma, som för provisoriska åtgärder av skilda slag för dess hysande i åtkomligt och användbart skick under byggnadstiden. Sistnämnda belopp kunde icke sättas lägre än till 4,000 kronor.

Det större akademiska konsistoriet och kanslern ha biträtt överbibliotekariens förslag.

Även byggnadsstyrelsen har funnit åtgärder påkallade för motverkande av de risker ur brandsäkerhetssynpunkt, som föreligga med hänsyn till vindsvåningens nuvarande konstruktion och inredning. De åtgärder, som avsåges i alternativ A, kunde endast i viss mån åstadkomma skydd mot spridning av eld inifrån byggnaden men däremot icke mot brand utifrån och kunde därför icke av byggnadsstyrelsen förordas.

Enligt alternativ B skulle hela den nuvarande takkonstruktionen av trä avlägsnas och utbytas mot bärande armerade betongkonstruktioner med mellanliggande lättbetongplattor. Härjämte skulle, liksom enligt alternativ A, genomföras en sektionering av vindsutrymmet samt anskaffas arkivhyllor av stål. Beträffande de sålunda enligt alternativ B avsedda åtgärderna, vilka enligt styrelsens mening måste anses innebära en effektiv lösning av frågan, hade byggnadsstyrelsen icke något att erinra. Styrelsen hade heller icke något att erinra beträffande de till 216,000 kronor beräknade kostnaderna för detta alternativs genomförande, till vilket belopp komme kostnader å sammanlagt 6,000 kronor för flyttning av bokbestånd m. m., och tillstyrkte därför bifall till den av kanslern gjorda framställningen. Vidare har byggnadsstyrelsen framhållit att, bland annat av kostnadsskäl, de arbeten, som inginge i den tredje etappen av ombyggnaden av universitetsbiblioteket, borde utföras senast i samband med den nu ifrågakomna ombyggnaden av vindsvåningen.

På anmodan av mig har kanslern överlämnat en av överbibliotekarien lämnad specificerad uppgift rörande den ökning av universitetets driftkostnader, som beräknades uppkomma, därest de i tredje etappen av universitetsbibliotekets om- och tillbyggnad ingående arbetena komme till utförande. Av handlingarna inhämtas, att kostnadsökningen beräknats till i runt tal 5,200 kronor, av vilket belopp omkring 2,800 kronor belöpa på avlöningar och återstoden på omkostnader.

Departementschefen.

Utredningen i ärendet utvisar nödvändigheten av effektiva åtgärder i syfte att avlägsna de brandrisker, som nu förefinnas inom biblioteket på grund av vindsvåningens konstruktion och inredning. Vid besök i biblioteket har jag blivit övertygad om vikten av att sådana åtgärder utan längre dröjsmål vidtagas. Jag tillstyrker därför, att medel för ändamålet ställas till förfogande. De i ärendet föreliggande två alternativa förslagen skilja sig från varandra huvudsakligen därutinnan, att det ena (alternativ A) räknar med ett bibehållande i viss utsträckning av vindens träkonstruktion, vilken dock skulle förses med brandhändig beklädnad, medan det andra (alternativ B) utgår från att träkonstruktionen skall ersättas med en helt brandsäker takresning av lättbetongplattor mellan balkar av armerad betong. Båda alternativen förutsätta, att vinden efter ombyggnaden fortfarande skall användas som bokmagasin.

Vid min prövning av de båda alternativa förslagen har jag funnit det önskvärt att undersöka, huruvida någon fördel skulle kunna ernås, om det tryck, som nu förvaras på vinden, överflyttas till ett särskilt nyuppfört bokmagasin och vinden alltså icke i fortsättningen användes som förvaringslokal. Enligt från byggnadsstyrelsen under hand inhämtade uppgifter skulle i sådant fall de på biblioteksvinden erforderliga arbetena kunna inskränkas till vattentät beläggning av golvet, sektio-

nering genom brandsäkra väggar samt eventuellt behandling av trävirket med flamskyddande material. Kostnaderna för dessa åtgärder ha av styrelsen beräknats till 55,000 kronor. Läggas härtill de av styrelsen till 135,000 kronor beräknade kostnaderna för bokmagasinets uppförande, erhålles ett belopp av 190,000 kronor, vilket med 26,000 kronor understiger kostnaderna vid ett genomförande av alternativ B. Från överbibliotekarien har jag inhämtat, att de årliga kostnaderna vid en lösning av frågan genom uppförande av bokmagasin kunna beräknas till inemot 7,000 kronor, vilken kostnad skulle vara att betrakta som utgiftsökning i jämförelse med årskostnaderna vid en lösning enligt alternativ B. Överbibliotekarien har framhållit, att det dagliga biblioteksarbetet skulle försvåras, varförutom överbibliotekarien satt i fråga, huruvida de ändringsarbeten på vinden, som i detta fall skulle komma i fråga, verkligen komme att erbjuda det effektiva skydd för de underliggande våningarna, som ur brandfaresynpunkt måste anses önskvärt.

Vad sålunda anförts ger vid handen, att några avsevärdare fördelar icke synas vara att ernå, om det på biblioteksvinden nu förvarade trycket överflyttas till ett särskilt uppfört bokmagasin. Jag anser mig därför i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna böra utgå från att vinden alltfört användes som lagerutrymme. Från denna utgångspunkt synes det i det långa loppet lämpligast och ur brandskyddssynpunkt ändamålsenligast att utföra de i vindsvåningen nödvändiga ändringsarbetena i enlighet med det av myndigheterna enhälligt förordade alternativ B, vilket sålunda av mig tillstyrkes. Enligt vad jag förvissat mig om medför ett genomförande av detta förslag icke någon ändring av biblioteksbyggnadens arkitektoniska utformning.

Kostnaderna vid ett genomförande av nämnda alternativ ha beräknats till 216,000 kronor, varav 180,000 kronor för byggnadsarbeten och 36,000 kronor för hyllinredning. Mot dessa beräkningar har jag intet att erinra. Härutöver torde i enlighet med föreliggande förslag universitetets reservfond böra erhålla ersättning med 2,000 kronor för förskottade utredningskostnader och medel anvisas till bestridande av kostnaderna för flyttning av trycklagret m. m.

Såsom av det föregående framgår, har tredje etappen av de vid universitetsbiblioteket planerade om- och tillbyggnadsarbetena ännu icke utförts. Jag har övertygat mig om det trängande behovet av dessa arbeten och vill särskilt fästa uppmärksamheten på att de utrymmen, som ernåtts genom första byggnadsetappen, kunna komma till avsedd användning först sedan tredje etappen slutförts. Då såsom byggnadsstyrelsen framhållit ombyggnaden av vindsvåningen av ekonomiska skäl bör utföras i samband med tredje etappens arbeten, vill jag föreslå, att medel anvisas jämväl för utförande av sistnämnda hittills på beredskapsstat upptagna arbeten. Från byggnadsstyrelsen har jag under hand in-

hämtat, att kostnaderna för dessa arbeten numera böra beräknas till 475,000 kronor. Då emellertid enligt den föregående redogörelsen ett belopp av 20,000 kronor redan ställts till förfogande, återstår alltså att anvisa ett anslag av *455,000 kronor*.

Sammanlagt erfordras sålunda för utförande av de nu angivna byggnadsarbetena och för hyllinredning ett anslag av (216,000 + 455,000 =) 671,000 kronor. Enligt vad jag under hand från 1940 års civila byggnadsutredning inhämtat, är det med hänsyn till byggnadsföretagets art icke troligt, att ifrågavarande kostnader kunna nedbringas.

Ombyggnaden av vindsvåningen och de i tredje etappen ingående arbetena kunna enligt från byggnadsstyrelsen under hand lämnad uppgift påbörjas redan innevarande budgetår. Anslag för ändamålet synes böra anvisas på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41. Jag föreslår, att hela det sammanlagt erforderliga beloppet, 671,000 kronor, uppföres på nämnda tilläggsstat. Anslaget synes böra tagas i anspråk först efter den närmare omprövning, som enligt propositionen nr 2 till årets riksdag i allmänhet skall ske beträffande de på tilläggsstat upptagna byggnadsföretagen. I beloppet ingå icke de förutnämnda kostnaderna för flyttning av trycklagret. Dessa kostnader liksom de motsvarande kostnader, som enligt handlingarna i ärendet uppkomma vid ett utförande av tredje etappens arbeten, torde på sätt förutsatts i propositionen 1938 : 275 få bestridas från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fullföljande av universitetsbibliotekets i Uppsala om- och tillbyggnad m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag (B)* av kronor 671,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Lars Tunberg.